

хорова школа. Методика акапельного хорового співу» (2014; обидві – редактор-упорядник О. Шокало), повне зібрання творів у семи томах «Пісенний Кобзар»: Хорова Шевченкіана» (т. 1, 2014; т. 2, 2015; т. 3, 2016; усі – Київ).

Павло Муравський був гідним продовжувачем традицій українського хорового співу своїх попередників: М. Лисенка, Я. Калішевського, О. Кошиця, Н. Городовенка, П. Гончарова і став фундатором сучасної української хорової школи. Має фондові записи на грамплатівках та компакт-дисках, зокрема, музичний альбом «Пісенний Кобзар» (записи за 1956-2006 р.р. з капелами «Трембіта, «Думка», хору українського радіо, студентського хору Національної музичної академії України), «Музичний альбом» на 3-х дисках (твори а-капела, великі форми, твори з супроводом та без нього; вокально-симфонічні твори, 2010 р.)

Про П. Муравського знято документальний фільм «Муки й радощі Павла Муравського» (1995 р., режисер О. Пугач).

У 2009 р. в рідному селі Павла Муравського відкрито меморіальну садибу-музей, від 2010 року проводять міжнародний хоровий конкурс його імені (від 2012 р. – обласний).

В 2015 р. учні П. Муравського створили благодійний фонд «Хорова школа П. Муравського», при якій від 2017 р. діє камерний хор «Moravski».

В 2016 р. на честь П. Муравського названо Піщану музичну школу та народну хорову капелу «Діброва».

В 2019 р. у Києві йому відкрито меморіальну дошку.

Творчість Павла Муравського, в значній мірі позначилась на подальшому творчому шляху «Трембіти». Під час його керівництва зросла ціла когорта талановитих митців, диригентів, співаків, які продовжили його традиції.

ПАВЛО МУРАВСЬКИЙ. ШЛЯХАМИ ТВОРЧОСТІ УСЛАВЛЕНОГО МАЕСТРО

*Ольга Бабошина, заслужена діячка мистецтв України,
лауреатка Премії ім. М. Леонтовича,
лауреатка премії «Мистецька Вінниччина»,
викладач-методист вищої категорії
та диригент хору Вінницького фахового
коледжу мистецтв ім. М. Д. Леонтовича,
художній керівник та головний диригент
Подільського камерного хору «Леонтович-капела»
Вінницької обласної філармонії ім. М. Д. Леонтовича,
голова Вінницького відділення Всеукраїнського*

*хорового товариства ім. М. Д. Леонтовича,
член Національної всеукраїнської музичної спілки*

Павло Іванович Муравський – один із найталановитіших диригентів ХХ–ХХІ ст., який вивів хоровий спів України на світовий рівень та своїм талантом і жертвним служінням вокально-хоровому мистецтву підняв його на найвищий щабель виконавської майстерності. Народився Павло Муравський 30 липня 1914 року в маленькому селі Дмитрашківка Піщанського району Вінницької області, пройшов великий і тернистий шлях від учня Київської музпрофшколи до студента Київської консерваторії. Роки навчання Павло Іванович поєднував з виконавством і педагогічною діяльністю; викладав у Львівській консерваторії та водночас диригував львівською обласною капелю «Трембіта». Переїхавши до Києва багато років був головним диригентом Державної заслуженої академічної хорової капели «Думка», а потім працював зі студентським хором Київської консерваторії ім. П. І. Чайковського, тепер Національної

музичної академії України, виховавши понад 1000 хормейстерів.

Та де б не працював уславлений Маестро, в яких би країнах не виступав він завжди зачаровував слухача своїм величним талантом музиканта й умінням досягти зі співаками свого хору – чи то з молодих студентів, чи то з досвідчених капелян – еталонного звучання як за чистотою інтонування, так і за темброво злагодженим ансамблем. У співпраці з названими хоровими колективами Павло Муравський у різні часи записав на касети, платівки й компакт-диски понад 1000 хорових творів українських і зарубіжних авторів, зокрема С. Людкевича, В. А. Моцарта, Г. Малера, та інших. Віхою в історії української культури, а можливо і світової, став запис на трьох довгограючих платівках 37-ми акапельних творів Миколи Леонтовича, здійснений 1977 року студентським хором столичної консерваторії під орудою Маестро на тодішній Київській філії Всесоюзної студії грамзапису «Мелодія». Цей проєкт спеціально готувався Павлом Муравським до 100-річчя українського геніального композитора, родом з благодатного Зеленого Поділля, звідки розпочав свій життєвий шлях і сам Маестро.

У Павла Івановича були дві заповітні мрії, над втіленням яких він упродовж останніх 23-х років свого життя самовіддано працював. Маестро прагнув здійснити запис **Хорової Шевченкіани** та створити вірцевий академічний хор. Він щиро вірив і доводив загальнонаціональну доцільність поширення поезії Великого Кобзаря в українському суспільстві. За ініціативи відомого шевченкознавця і публіциста Олександра Андрійовича Шокала Павло

Іванович уклав список хорових творів на поезії Тараса Шевченка, що він у різні часи записав з капелами «Трембіта», «Думка», хорами Українського радіо та Київської консерваторії. Його ідею підтримали Національна радіокомпанія України та благодійна організація Президентський фонд Леоніда Кучми «Україна», коштом якого в 2010 році вийшов у світ музичний аудіоальбом **«Пісенний Кобзар»**. Диригував хорами Павло Муравський. Після цього Маєстро упорядкував всі наявні ноти хорової Шевченкіани, що були опубліковані у 7-ми томах. Потім провідні хори України здійснили запис окремих творів для цього аудіоальбому.

Хоровому колективу Вінницького фахового коледжу мистецтв імені Миколи Леонтовича під орудою Ольги Бабошиної випала велика честь здійснити кілька записів до різних аудіоальбомів: Юрій Щуровський «Дівоча пісня» («Оддай мене моя мамо...») (Диск 3, трек 12), Данило Бойченко «Ой маю, ой маю я оченнята» (Диск 2, трек 13), мелодія Данила Крижанівського аранжування К. Семенова «Рече та стогне Дніпр широкий» (Диск 3, трек 1), К. Семенов «Доле, де ти?» (Диск 2, трек 16), Платон Майборода «Тополя», вокально симфонічна поема (диск 2, трек 3), що була виконана хором та оркестром народних інструментів Вінницького училища культури і мистецтв імені М. Д. Леонтовича під орудою Геннадія Муращенка (хормейстер Ольга Бабошина.)

Вінницька музична громада шанує і пишається своїм видатним земляком. Так у 2009 році за ініціативи художника, земляка уславленого хормейстера та музиканта Федора Ущатовського на батьківщині Маєстро в селі Дмитрашківка було відкрито Меморіальну садибу-музей, де на своє 95-річчя побував Павло Іванович. На батьківщині Маєстро щороку проводився Міжнародний фестиваль хорового мистецтва імені П. І. Муравського за ініціативи та підтримки Вінницького обласного центру народної творчості та його директора Тетяни Цвігун. У 2021 році рішенням Піщанської селищної ради дитяча музична школа стала носити ім'я Павла Муравського. У 2018 році на Вінниччині здійснили ще одну мрію Павла Муравського: 6 жовтня 2018 року при Вінницькій обласній філармонії імені М. Леонтовича був створений Подільський камерний хор «Леонтович-капела» (художній керівник заслужена діячка мистецтв України Ольга Бабошина). А тогочасними очільниками Вінниччини – Головою Вінницької обласної державної адміністрації Валерієм Коровієм та начальником Вінницького управління культури та туризму Станіславом Городинським було засновано молодіжний камерний хор, який ставив своєю метою збереження у рідних місцях молодих, талановитих співаків задля розвитку хорового мистецтва краю, щоб вони у своїй творчій перспективі продовжували традиції Вінницької хорової школи і представляли нашу хорову культуру і в Україні, і за кордоном.

6 жовтня 2024 року – 10-ліття пам'яті великого Маестро. У цей день ми щиро вшановуємо великий внесок Павла Івановича у розвиток українського хорового мистецтва та згадуємо ту величезну спадщину довершено виконаної хорової музики, яку він полишив як взірць для майбутніх молодих продовжувачів його хорової справи. Для кожного хормейстера України Павло Іванович Муравський являється взірцем самовідданого служіння українському народові, його культурі і мистецтву. Все своє життя він зберігав, примножував і сам творив унікальне художнє надбання нації – **хоровий спів** як фундамент української музичної культури.

ТРАДИЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБЛАСНОГО ФЕСТИВАЛЮ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ІМЕНІ П.І.МУРАВСЬКОГО ЯК ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ МАЕСТРО ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЙОГО ТВОРЧИХ ЗАСАД

*Ніна Джус, провідний методист
з вокально-хорового мистецтва
Вінницького обласного центру
народної творчості,
відмінник освіти України.*

Серед видатних постатей Вінниччини яскравою зорею сяє ім'я Героя України, народного артиста України, лауреата Національної премії імені Т.Г.Шевченка, професора Національної музичної академії імені П.І.Чайковського Павла Івановича Муравського (30.07.1914 – 06.10.2014 р.р.). Своєю титанічною працею Муравський збагатив давні традиції українського гуртового співу. Видатний педагог (понад 75 років віддав вихованню цілої плеяди хормейстерів), художній керівник та головний диригент державних українських хорових капел «Трембіта», «Думка», Академічного хору імені П.Майбороди Національної радіокомпанії України. Він створив унікальне явище в українській музичній культурі – хорову школу Муравського.

Життя і творчість П.І.Муравського – взірць служіння рідному народові, збереження й примноження його безцінного надбання – українського хорового співу.

Народився Павло Іванович в с. Дмитрашківка Піщанської громади Вінницької області у селянській родині, в якій чи не найголовнішим духовним хлібом була пісня. Тож вдячні земляки гідно пошановують видатного Маестро.

Так, у 2009 році, на батьківщині Муравського, в рідному селі відкрито Меморіальну садибу-музей Павла Івановича Муравського, яку будували й облаштували всенародною толокою за активної підтримки БО «Фонд імені